

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ

На сьогодні очевидно, що явище криптовалют привернуло увагу та ентузіазм значної частини соціуму як у світі загалом, так і в Україні, зокрема. Дехто хотів би використовувати криптовалюту в якості засобу платежу. Так, вже є інформація про те, що в Україні вперше у світі продано квартиру за криптовалюту [1]. Україна входить до ТОП-10 країн світу за кількістю користувачів Bitcoin. В Україні здійснює свою діяльність найбільше в СНД біткоїн-агентство Kupa, одним із проектів якого є криптовалютна біржа. Застосування децентралізованих технологій планується та частково вже реалізується на державному рівні: e-Auction 3.0, e-Vox, E-Ukraine. В Україні також дуже розвинене криптовалютне товариство. У грудні 2016 р. Українська біржа стала першим у світі майданчиком, де торгуються деривативи Bitcoin [3]. Діяльність у сфері криптовалют привертає увагу також і держави, зокрема, її правоохоронних органів. Так, правоохоронці виявили на території ДП «Лікувально-оздоровчий» ІЕЗ ім. Патона» 200 одиниць комп'ютерного обладнання для генерації криптовалюти Bitcoin, які працювали з порушенням законодавства. Про це йдеться в постанові №759/11642/17 від 4 серпня Святошинського районного суду Києва [6].

Цілком очевидно, що розвиток сфери криптовалют і надалі буде породжувати спірні відносини, які потребують вирішення та захисту прав фізичних та юридичних осіб. Однак проблема у тому, що на сьогодні в Україні фактично відсутня правова база щодо врегулювання криптовалютних відносин.

Один з небагатьох на сьогодні виразів офіційної позиції держави щодо правового статусу криптовалюти в Україні сформульовано у листі НБУ від 08.12.2014 № 29-208/72889 [7]. Суть цієї позиції зводиться до того, що випуск віртуальної валюти Bitcoin не має будь-якого забезпечення та юридично зобов'язаних за нею осіб, не контролюється державними органами влади жодною із країн. Отже, Bitcoin є грошовим сурогатом, який не має забез-

печення реальної вартості. На думку НБУ, діяльність з купівлі-продажу Bitcoin за долари США або іншу іноземну валюту має ознаки функціонування так званих «фінансових пірамід» та може свідчити про потенційну залученість у здійсненні сумнівних операцій відповідно до законодавства про протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму. Посилаючись на позицію банківських інституцій ЄС, НБУ застерігає громадян та юридичних осіб щодо використання віртуальних валют для обміну на товари або грошові кошти, оскільки це пов'язано з ризиком повної втрати коштів, що задіяні у таких операціях, а також ризиком залучення таких осіб до діяльності, пов'язаної з легалізацією (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванням тероризму.

З часів вищезгаданого листа в Україні велись певні роботи щодо розробки правил відносно правового статусу та обігу криптовалют. У Верховній Раді України зареєстровано два законопроекти: Проект Закону про обіг криптовалют в Україні № 7183 від 06.10.2017 [4] та Проект Закону про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні: Проект № 7183-1 від 10.10.2017 [5].

Проект 7183 дає визначення таких понять як криптовалюта, криптовалютна біржа, криптовалютний кошик, криптовалютні транзакції, система блокчейн, майнінг, винагорода системи блокчейн тощо. Зокрема, криптовалюта визначається як програмний код (набір символів, цифр та букв), що є об'єктом права власності, який може виступати засобом міни, відомості про який вносяться та зберігаються у системі блокчейн в якості облікових одиниць поточної системи блокчейн у вигляді даних (програмного коду).

Блокчейн у проекті 7183 визначається як децентралізований публічний реєстр усіх проведених криптовалютних транзакцій, які були проведені суб'єктом криптовалютних операцій. Користувачем системи блокчейн може бути будь-яка фізична особа, фізична особа-підприємець або юридична особа, яка за допомогою власного та/або орендованого технічного обладнання підтримує працездатність системи блокчейн, здійснює проведення криптовалютних транзакцій та захисту системи блокчейн. Суб'єкт криптовалютних операцій має право вільно розпоряджатись криптовалютою, зокрема здійснювати операції з міни (обміну) криптовалюти будь-яких видів на іншу криптовалюту, обмінювати її на електронні гроші, валютні цінності, цінні папери, послуги, товари тощо.

Легалізується діяльність криптовалютних бірж, які визначаються як організації, які забезпечують взаємозв'язок між суб'єктами криптовалютних операцій, забезпечують обмін криптовалюти на електронні гроші, валютні цінності, цінні папери. Порядок створення та діяльності криптовалютної біржі здійснюється виключно в порядку встановленому Національним Банком України. Криптовалютна біржа зобов'язана здійснювати моніторинг всіх транзакцій, ідентифікацію та персоніфікацію суб'єкта криптовалютних операцій в порядку встановленому НБУ. Обмін криптовалюти на електронні гроші, фінансові цінності, цінні папери здійснюється виключно криптовалютною біржею. Дохід отриманий криптовалютною біржею від здійснення криптовалютних операцій підлягає оподаткуванню у відповідності до вимог чинного законодавства України.

Відмітною рисою законопроекту 7183-1 є те, що він робить акцент на стимулюванні, причому не лише ринку криптовалют та їх похідних, але й діяльності з видобування криптовалют в Україні. Стимулювання діяльності з видобування (майнінгу) криптовалют передбачається здійснювати з метою забезпечення розвитку сучасних інформаційних технологій, платіжної інфраструктури, залучення інвестицій, підвищення рівня зайнятості населення та розвитку підприємництва в Україні, а також ефективного використання економічного, наукового, трудового потенціалу, природних та інших ресурсів, а також особливостей регіонів для досягнення цілей їх сталого розвитку. Така постановка виглядає цілком оригінальною на фоні світових тенденцій.

Ще однією особливістю проекту 7183-1 є визначення системи регулювання діяльності фінансових установ на ринку криптовалют та контролю за її провадженням, яка за задумом має складатися з державного та самоврядного регулювання та контролю, які проводяться у порядку, визначеному законодавством. Самоврядне регулювання та контроль діяльності фінансових установ, що надають фінансові послуги на ринку криптовалют, має здійснюватись саморегулюючими організаціями відповідно до цього Закону з урахуванням положень Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг».

Державне регулювання ринку криптовалют та діяльності професійних учасників на ньому має здійснювати Регулятор. До його повноважень пропонується віднести, зокрема, такі як встановлення організаційних та правових засад діяльності професій-

них учасників ринку криптовалют; розробка та затвердження ліцензійних умов діяльності криптобірж та інших фінансових установ, що надають фінансові послуги на ринку криптовалют, та інших нормативних актів щодо ринку криптовалют; ліцензування криптобірж та інших фінансових установ, що надають фінансові послуги на ринку криптовалют тощо.

Одне з актуальних і ключових питань, на яке у явному вигляді не дають відповіді обидва розглянуті вище законопроекти — це, чи визнавати криптовалюту в якості законного засобу платежу на території України? У більшості країн світу криптовалюта не є взагалі засобом платежу, а лише обміну [2]. Вважаємо, що така обережність є виправданою та є ознакою зваженого підходу, який слід запозичити і українському законодавцеві.

Підсумовуючи, слід сказати, що необхідність визначення правового статусу та правил обігу криптовалют в Україні не викликає сумніву, більш того, є нагальною з огляду на значний розвиток суспільних відносин у даній сфері. Викликає сумнів необхідність якогось спеціального державного стимулювання розвитку ринку та майнінгу криптовалют, — самі учасники, суб'єкти, гравці цього ринку своєю активністю та мотивацією визначають темпи і межі його розвитку. Що вимагає чіткого визначення, так це правова природа криптовалюти — це також і засіб платежу, чи лише товар, засіб обміну на території України? Остання позиція, на наш погляд, є більш виваженою на сьогодні.

Література

1. Вперше: В Україні офіційно продали квартиру за криптовалюту // Економічна правда. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/09/26/629501/>

2. Голубева Н.Ю. Криптовалюты: правовая природа и регулирование // Судебно-юридическая газета. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://sud.ua/ru/news/blog/110210-kriptovalyuty-pravovaya-priroda-i-regulirovanie>

3. Криптовалюта: товар, засіб платежу, можливо, об'єкт інтелектуальної власності? // Юридична газета. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/bankivske-ta-finansove-pravo/kriptovalyuta-tovar-zasib-platezhu-mozhливо-obekt-intelektualnoyi-vlasnosti.html>

4. Проект Закону про обіг криптовалют в Україні: Проект № 7183 від 06.10.2017 // Офіційний сайт ВРУ. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62684

5. Проект Закону про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні: Проект № 7183-1 від 10.10.2017 // Офіційний сайт ВРУ. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62710

6. У Києві виявили підпільну фабрику Bitcoin // Економічна правда. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/news/2017/08/10/627953/>

7. Щодо віднесення операцій з «віртуальною валютою» / криптовалютою «Bitcoin» до операцій з торгівлі іноземною валютою: Лист НБУ від 08.12.2014 № 29-208/72889 // Офіційний сайт ВРУ. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v2889500-14>

УДК 336

Москаленко Наталія Віталіївна,
кандидат економічних наук, доцент,
Університет державної фіскальної служби України,
NAVIMO@ukr.net

ВІРТУАЛЬНІ ВАЛЮТИ ТА ПОТЕНЦІЙНІ РИЗИКИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

У сучасних умовах посилення глобалізації, розвитку інформаційних та комунікаційних технологій, інтенсифікації транскордонних перетоків капіталу склалися сприятливі умови для запровадження новітніх технологій в розрахунках. В останній час все більш широке розповсюдження має використання так званих криптовалют з метою придбання товарів та послуг.

Цифрові валюти характеризуються псевдонімністю, децентралізованістю та захищеністю за допомогою програмних кодів, що ускладнює відстеження транзакцій і осіб які здійснюють їх. Теоретично, будь-який користувач, який має доступ до інтернету і цифрового гаманця, може брати участь в операціях з продажу або купівлі таких монет. Багато хто вважає, що це створює благодатний ґрунт для відмивання злочинних доходів або навіть фінансування терористичних організацій, а також інших протиправних дій, особливо в країнах з високим рівнем корупції [3].

У зв'язку з тим, що децентралізовані, засновані на математичних принципах, віртуальні валюти, зокрема, біткоїн, привертають підвищену увагу, сформувалися дві поширені точки зору: віртуальні валюти є трампліном для майбутнього розвитку пла-